

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22-II - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio I-c - tel. 30-39 —
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 18 —
CENA: posamezna številka L 20. — Naročnina:
mesečno L 85, letno L 1.020. — Za inozemstvo:
mesečno L 150, letno L 1.800. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto IV. - Štev. 48

Trst - Gorica 1. decembra 1950

Izhaja vsak petek

„LINIJA“

V nedeljo dne 26. novembra je Babič ponovno osrečil svoje poslušalce na konferenci komunistične partije Tržaškega ozemlja z našim uspešnim govorom. Saj je udeležence ponekod kar prizdigoval! Tako veliko je bilo njihovo presenečenje. Če je bil dan Babičev nagovor, da mora raztolmačiti in dokazati doslednost linije svoje komunistične partije, potem resno dvomimo, da bodo njegova izvajanja na višjem mestu dobila pričakovano priznanje.

Nas ne zanima o toliko spori med komunističnimi bratci, čeprav je njihova medsebojna diskusija in obmetavanje z očiki kar zabavno. Težji igri je bil sicer posvečen največji del Babičevega poročila, toda poleg teh ocvirkov je podal v prvem delu svojega govora sliko svojih najnovejših pogledov na probleme Svobodnega tržaškega ozemlja. Tozadevna izvajanja so bila poglaviti predmet omenjenega presenečenja.

V tržaškem vprašanju se je linija že doslej odlikovala. Zato ne bo škodilo, ako izgubimo par besed s slavno zgodovino v odnosu na tržaško vprašanje.

Rajši smrt nego Trsta je bilo govorniško geslo jugoslovanskih politikov na Kongresnem trgu v Ljubljani v maju 1945. »Jugoslovanska armija« je tvegala v Trstu celo demonstrativno paradno. Par dni zatem se je umaknila, ne da bi počila puška!

Trst bo naš! so proglasili takrat, ko ni bil več naš, gnali so pristaše v take podvige, kakršnim jih ne bi smela nikdar izpostavljati oblast, ki ni bila sigurna, da bo te kraje res dobila v svoje roke. Toda kljub vsemu so partiji mirno dali na mirovno pogodbo svoj podpis!

Se več! Lepega dne nas je presenetila Titova ponudba Togliattiju: Trst ni bil več naš, niso niti hoteli, da bi postal naš, ponujali so ga Italiji! V zadregi je »Primorski dnevnik« dva dni lovil sepo, predno je spregovoril, in v kratkem uaiskem odobru je bilo kakor bi vanj tresčilo. Držali so se kisto, kot po pretekli noči. Veselica je bila končana!

Pameten človek bi dejal, da je bila linija zlomljena, polomljena, izgubljena. Toda kdor je tako mislil, ni računal z njeno trdovestno in njenim poznavanjem ljudske naučnosti.

Prišlo so politve, Babičeva gest: »Vse za svobodno tržaško ozemlje! Mirovna pogodba je alfa in omega našega krajevnega širšega političnega programa! Nekateri so požrili, mu zopet verjeli ter ga volili.

Ni še dobro pobral volitvnih glasov, evo ga zopet na delu: »Tržaško vprašanje mora biti rešeno v sporazumu z Italijo. Bratsko si bomo razdelili torto Svobodnega tržaškega ozemlja.« V tem smislu je govoril in pri tem pozabjal na obljube svoje stranke v času vojne, po vojni, na njen podpis na mirovni pogodbi in na svoj volitvni gu-laz.

Zastoj smo izpraševali Babiča, naj da jasen odgovor o nameni svoje stranke s Svobodnim tržaškim ozemljem. Molčal je kot riba Najbrž ga je bilo sram, odkrito priznati, kaj kuha za hrbtom svojih naučnih pristašev.

Namesto Babiča pa je spregovoril Tito, ki je postal posebno po svojem sporu s kominformom do inozemskih novinarjev zelo zgovoren. Njegovo vodilo je: »V korist sporazuma z Italijo je treba Svobodno tržaško ozemlje odpraviti! Tako se je bistro in jasno izrazil v svojem razgovoru z ameriškim novinarjem dne 6. novembra. Stvar je v Trstu v babičevskih krogih zopet delovala podobno kakor ponudba Togliattiju; saj so na najvišjem jugoslovanskem mestu izjavili, da so za likvidacijo samostojnega Trsta! Oni Slovenci, ki jih ne čakajo v Jugoslaviji za vsak primer mehki fotelji, so upravičeno trpko pogledali v grenko bodočnost, kakršno jim je nakazoval in Titov odgovor.

Linija je bila zopet v veliki krizi. Zbala se je, da ne izgubi še zadnje pristaše! Da pomiri nekoliko svoje očnice, je »Primorski dnevnik« nato naslednjo nedeljo kot posebno prilogo tiskal Tomšičevo razpravo o suverenosti nad Svobodnim tržaškim ozemljem. Kakor je znano, pobija dr. Tomšič znane izjave rektorja Cammarate, po katerih naj bi Svobodno tržaško ozemlje sploh nikdar ne obstajalo. Se več! »Primorski dnevnik« je par dni po objavi Titove izjave smatral za potrebno napisati, da so prav Titove besede dokaz, da

Mi in Jugoslavija

Prvi člen programa Slovenske demokratske zveze se glasi: »Svobodno tržaško ozemlje kot mednarodna državna tvorba je gotovo dejstvo. To dejstvo sprejemamo in smo za politično neodvisnost STO-ja, ki mora vzdrževati dobre prijateljske odnose do vseh držav, zlasti do sosednih držav in do držav svojega zaledja.«

S tem je označeno naše stališče tudi nasproti Jugoslaviji. Mi smo in ostanemo za brezkompromisno neodvisnost STO-ja in njegovo zgraditev. Ali to nas ne more ovirati, da ne bi videli v Jugoslaviji domovinsko državo slovenskega, hrvaškega in srbskega naroda, prav tako kakor vidijo tržaški Italijani, ki so pristaši STO-ja, v Italiji domovino Italijanov. Tudi mi smo po svoji krvi, jeziku in kulturi del Jugoslovani! Zato je naravno, da se tudi mi zanimamo za usodo Jugoslavije in jugoslovanskih bratov, ne da bi se s tem niti za las oddaljili od svojega programa, ki zahteva brezpogojno ohranitev in zgraditev STO-ja. Naš odnosaj kot demokratskih, za narodnost in svobodo borečih se Slovencev tu ob Adriji, nas sili, da razlikujemo med Jugoslavijo kot državo in domovino jugoslovanskih narodov in med režimom, ki danes začasno nade to državo vlada. Režima, to je vlad in njenih metod nikakor ne moremo istovetiti z državo, ki živi preko kratkih mej individualnega življenja in predstavlja narod iz roda v rod, kakor je bil izobiljovan po jeziku, veri, šegah in navadah skozi vekove.

Kot zamejni Slovenci moramo želeeti in želimo jugoslovanskim narodom in njihovi državi varnost in ugled na zunaj, znosljivost in strpnost v medsebojnem življenju ter napredek in blagostanje na znotraj. Mi sočustvujemo zato z jugoslovanskimi narodi in delimo z njimi žalostne in svetle dneve, tudi z onimi sto in stotički, ki so danes razkropljeni po vsem svetu, ker so tudi oni sinovi Jugoslavije.

Nasše sočustvovanje ni samo duševno: tisoči in tisoči paketov, ki jih slovensko ljudstvo kljub svoji gospodarski šibkosti in nemoči vušilja od tu v Jugoslavijo, so za to zgovoren dokaz.

Zato tudi nas zaboli vsak udarec, ki zadene naše brate tam preko

Nevaren razvoj dogodkov na Koreli

Ofenziva oboroženih sil OZN na Koreli je našla na srdu protiofenzivo kitajskih in severnih komunističnih edinic.

Gen. Walker, poveljnik VIII. armade, ugotavlja, da je Mac Arthur z ukazano ofenzivo rešil vojsko OZN uničenja, ki bi mu bila gotovo izpostavljena, ko bi pasivno čakala na temeljito pripravljajočo se komunistično ofenzivo. Vendar si ameriški vojaški in politični krogi ne priključijo nevarnosti, ki preti njihovim edincam! Položaj je namreč nevarnejši od onega pri Fusanu, ko so bile komunistične čete skoro že na tem, da vržejo ameriške in južne korejske čete v morje.

Tedaj je Mac Arthurjeva zamisel o izkrcanju pri Incheonu rešila položaj in vojna sreča se je bliskovito nasmejala silam OZN. Danes se sile OZN umikajo pred silovitim nasprotnikom v pritiskom in trenutno ni videti možnosti, da bi se mogle uspešno postaviti v bran vsestransko nadmočnemu sovražniku.

Mac Arthur je v pretresljivem sporočilu OZN javil: »Začela se je nova vojna!«

niso z Italijo v teku nobena pogajanja.

Bili smo torej zopet na starih tirih: »Zaupajte nam, mi vas ne prodajamo! To je bil smisel pisanja našega »drugega« Primorskega dnevnika.

Toda »linija« je postala gibka, pozabila je na premočnost, hoče biti kot kačal Babiča je pičilo in na partijski konferenci, komaj dva tedna potem, ko je »Primorski dnevnik« objavil dr. Tomšičevo razpravo proti rektorju Cammarati, se je neopredeljeno in nenadoma popolnoma solidariziral s Cammaratinih mišljenjem. Izza predsedniške mize so »generalni sekretar« vez offo in ex cathedra izjavili: »Tržaško ozemlje določeno z mirovno pogodbo ni bilo nikdar vzpostavljeno! Torej: Svoboda Cammarati, smrt Tomšiču! Kar je povedal, to je odslej partijcem zakon.

»Linija« se je zopet izkazala: po

meje, pa naj bo to suša ali lakota, ali politično preganjanje in kratenje osnovnih človeških svoboščin.

Prav tako nas vzradoča vsak viden uspeh, vsak napredek, ki ga Jugoslavija zaznamuje v zunanjem svetu ali v notranjem življenju. Sedanji mednarodni položaj Jugoslavije in vloga, ki jo igra med Združenimi narodi, so prve svetle točke njene zunanje politike po drugi svetovni vojni, pa čeprav je to zadržanje povzročeno od potrebe po gospodarski pomoči, ki jo nudi jugoslovanskim narodom veliki ameriški narod. Zato pozdravljamo tudi mi Slovenci s STO-ja z

napredek in podvig je napredek našega naroda; njeno trpljenje in ponižanje je udarec za nas vse. Zgodovinska resnica je namreč, da se usoda matičnih držav odraža tudi na njihovih zamejskih manjšinah.

In sedanji jugoslovanski režim? Mi smo demokrati, pristaši svobode in kot taki moramo biti in smo proti komunističnemu režimu v Jugoslaviji, ki sloni na sili in diktaturi ene same stranke. Ta režim predstavlja danes Jugoslavijo v svetu in med združenimi narodi. Kot realisti sodimo mi vsekakor po dejanjih. Obsojali smo Titov

meni edino mogočo stvarno rešitev tako delikatnega tržaškega vprašanja. Priznavamo pa, da je novejša zunanja politika Jugoslavije krenila v marsičem na pot stvarnosti. Vemo sicer, da se je sedanji jugoslovanski režim približal zahodnemu svetu iz potrebe po gospodarski pomoči in iz strahu pred osamljenostjo, ni pa pri tem prav nič spremenil svoje idejno-politično gledanje. Ali Tito je izjavil, da je pripravljen boriti se ob strani zahodnih držav proti vsakemu napadalcu — tedaj tudi proti Sovjetom. In to šteje danes v svetu!

Ali nas kot sonarodnjake jugoslovanskih narodov ne more zanimati samo, kaj Tito velja za zahodni svet kot maršal in vojak, ampak zanima nas predvsem sedanja usoda naših bratov kot ljudi, zanima nas, za koliko je Titov preokret na zahod odvil komunistični vijak sile in terorja v notranjosti Jugoslavije. Sam Tito je odgovoril: niti za las! Kdor upošteva, da smo bili mi prvi, ki smo pričeli javno borbo za svobodo proti komunizmu, bo razumel naše stališče.

Režimi so prehodni — narodi so večni. Zato se zavedamo, da je prehodni tudi komunistični Titov režim, ki sloni na sili in diktaturi, kakor so bile prehodne v zgodovini vse take diktature. Njegovo sedanjo zunanjo politiko, v kolikor gre složno z demokratskim zahodnim svetom, podpiramo. Njegovo notranjo politiko pa obsojamo, ker jo moramo kot Slovenci in demokrati obsojati, ako hočemo biti zvesti svojim demokratskim načelom, svojemu narodu in sami sebi. Titov režim je v notranji svoji politiki skrajni komunistični režim in kdor se bori proti komunizmu in kominformizmu, se mora boriti tudi proti zablodam Titovega komunizma nad jugoslovanskimi narodi.

Ali ne bi bili v obeh 90 odst. jugoslovanskih narodov izdajalci demokratske ideje, ako bi pričeli sedaj tudi samo od daleč podpirati Titov notranji režim s svojim molčanjem? Kakšno vlogo bi igrali mi tržaški Slovenci pred bodočo demokratsko Jugoslavijo, ako bi v sedanjem trenutku odrekli demokratskim nekomunističnim množicam tam preko meje svoje moralno podporo in pomoč? Naša politična pot je ravna in taka bo tudi ostala. Mi gremo naprej! Kdor je mož-značaj, ne bo omagal.

Dr. J. Agneletto

NAŠLA STA SE!

Cammarata:

»Svobodno tržaško ozemlje kot mednarodna skupnost, ne samo da ni nastalo, temveč je nemogoče, da nastane — in ta nemogućnost je v bistvu stvari — in zato ni več dovoljeno dvomiti, da suverenost Italije nad omenjenim predelom, ne samo da ni ugasnila, ampak je še veljavna, čeravno ni učinkovita.«

(Govor 4. decembra 1949)

Babič:

»Tržaško ozemlje, kakršno je bilo določeno z mirovno pogodbo, ni bilo nikdar vzpostavljeno. Sile, ki so se bile sporazumele za takšno kompromisno rešitev tržaškega vprašanja, niso nikoli resno mislile o njegovem uresničenju. Tržaško ozemlje nima zlasti v sedanjem mednarodnem položaju nobenih pogojev, da bi se vzpostavilo v duhu mirovne pogodbe.«

(Poročilo partijcem 28. novembra 1950)

IN KAJ IŠČETA?

»... lažji sporazum med velesilami in popustljivost Jugoslavije, ker pač ne bi šlo za vrnitev Trsta Italiji, temveč samo za vzpostavitev italijanske začasno suspendirane uprave.«

(Prof. Manlio Udina v »Giornale di Trieste« 6. decembra 1950)

Tržaški Slovenci! Ali ste izpregledali to igro?

globokim etotom bratske solidarnosti ono velikodušno pomoč, ki prihaja iz Amerike našim stradalocim bratom onostran državne meje.

Ni važno, ali je sedanje obupno stanje jugoslovanskih narodov, v kakršnem se še niso nikoli znašli v zadnjih sto letih, posledica naravne suše ali umetne suše, povzročene od krize režima in komunistične kolektivizacije. Dejstvo je, da ljudstvo v Jugoslaviji strada. Ameriški narod je to razumel in jugoslovanski narodi ne bodo pozabili, od kod jim prihaja pomoč v najhujši sili.

Tako je naše stališče do Jugoslavije — države naših bratov: njen

režim, ko je prišel na pariško mirovno konferenco kot stoočstoten satelit Sovjetov, ko je hodil čez din in stru za poljskevo politiko, ko je skiepal kupčije s Togliattijem v Trstu in STO-ju, ko je odklanjal Marshallov načrt in iz tega načrta izvirajočo podporo, ko je podpiral grške komuniste v grški državljanski vojni in trgal jugoslovanskemu ljudstvu od ust, zato, da je krmil Albanijo in vzdrževal grški komunizem; in obsojamo njegovo megleno politiko glede tržaškega vprašanja, ki s paktiranjem, brez in preko Tržačanov izpodkopuje mirovno pogodbo z Italijo in ogroža obstoj STO-ja, ki po-

Hud poraz komunistov v Nemčiji

Prejšnjo nedeljo so se socialisti močno uveljavili na Hesenskem in Württembergu-Badenu, kjer so se odločno povzpeli na prvo mesto. Se pomembnejši uspeh pa so dosegli zadnjo nedeljo, 26. nov., na Bavarskem, ki je veljalo za nekakšno trdnjavo nemških demokratsnov. Volitev se je udeležilo skupno 6.025.798 volivcev. Posamezne stranke pa so dobile naslednje število glasov: socialisti 2.586.659, demokratski 2.526.780, bavarska avtonomijska stranka 1.656.512, Zveza bencev 1.135.759, neodvisni demokrati 652.139, Stranka obnove 260.188, komunisti pa samo 178.683 glasov. Stevilo glasov, ki so bili oddani za demokratsne, je sicer samo malo manjše kakor pri prejšnjih volitvah, toda velika večina volivcev, ki so pri prvih volitvah glasovali za komuniste, je sedaj oddala svoje glasove socialistom, ki so se na ta način povzpeli na prvo mesto in bodo imeli v novi bavarski zbornici verjetno 66 mandátov, medtem ko jih bo demokratsnom ostalo samo 64 (od prejšnjih 104).

Kakor je znano, je socialistični voditelj Schumacher vodil volivno kampanjo v zneku borbe proti ponovni oborožitvi nemškega naroda pod takimi pogoji, kakor jih je pripravil sprejeti demokratski voditelj in sedanji predsednik vlade Zahodne Nemčije Adenauer. Socialisti so pripravljali sodelovanje pri obrambi Zahoda samo pod častnimi pogoji in ob popolni enakopravnosti, nikakor pa se ne ma-

rajo ukloniti vsem tistim poniževalnim omejitvam, kakršne bi Nemcem radi vsilili posebno Francozi. Poleg tega zahteva Schumacher tudi izpremembo dosedanje gospodarske in socialne politike v Zahodni Nemčiji.

Ker so volitve pokazale, da podpira nemški narod Schumacherjeve zahteve, je verjetno, da bodo tudi velesile morale upoštevati to razpoloženje. Zaradi tega bodo morali biti najbrž načrti za sodelovanje Nemcev pri zahodni obrambi izpremenjeni, kar bo imelo za posledico zakasnitev napovedanih ukrepov.

Tako smo že čitali, da so Združene države, zaradi prepočasnega reševanja tega vprašanja, odgodile pošiljanje novih vojaških ojačenj v Nemčijo.

Višinski o „pravični“ vojni

Ameriški zastopnik na glavni skupščini ZN senator Cabot Lodge je pojasnil stališče Združenih držav h govoru, ki ga je nedavno imel Višinski, ko je razlagal nauk, da je vojna proti imperializmu ali kapitalizmu pravična in se je ne more smatrati za napad.

Lodge je navedel sledeče besede Višinskega: »Po Leninu pravična vojna ni napad, temveč je osvobodilna vojna vsaka vojna, ki namerava braniti narod pred zunanjim napadom in pred poskusom zaslužnjenja, ali pa osvoboditi ga kapitalističnega suženjstva, oziroma osvoboditi kolonije in podložne dežele imperialističnega jarma.«

Višinski je nadaljeval in trdil, da listina ZN skrbno čuva in posvečuje gorj navedena Leninova načela, ki jih sedaj izražata veliki

Staline.

Lodge pa je ravno to napadel in trdil, da listina ZN »niti ne čuva skrbno, niti ne posvečuje« katere koli vrste vojne. Listina pozna in priznava je silobran proti napadu. Ameriški govornik je k temu še dodal:

»Mi nismo skušali prikriti dejstva, da smatramo sovjetsko vladavino za samoderžno in tlačiteljsko. Mislimo, da bi bil ruski narod veliko na boljšem in srenejši, če bi mu njegova vlada dovolila misliti po svoji lastni glavi in da gre ven ter si ogleda svet. To pa ne pomeni, da hočemo označiti vojno, ki bi uničila sovjetsko vladavino, za pravično. Če bi Sovjetska zveza nastopila proti žrtvi napada, se bodo ZN pridružili tistim, ki bi za-trli tak napad.«

Ameriški zastopnik na glavni skupščini ZN senator Cabot Lodge je pojasnil stališče Združenih držav h govoru, ki ga je nedavno imel Višinski, ko je razlagal nauk, da je vojna proti imperializmu ali kapitalizmu pravična in se je ne more smatrati za napad.

Lodge je navedel sledeče besede Višinskega: »Po Leninu pravična vojna ni napad, temveč je osvobodilna vojna vsaka vojna, ki namerava braniti narod pred zunanjim napadom in pred poskusom zaslužnjenja, ali pa osvoboditi ga kapitalističnega suženjstva, oziroma osvoboditi kolonije in podložne dežele imperialističnega jarma.«

Višinski je nadaljeval in trdil, da listina ZN skrbno čuva in posvečuje gorj navedena Leninova načela, ki jih sedaj izražata veliki

Od srede do srede

22. NOVEMBRA: Celo laburistično parlamentarna skupina ni več zadovoljna z angleško zunanjo politiko. — V Beogradu bo začela delovati jugoslovanska komisija za UNESCO. — Na Koreji so začele sile OZN z novo ofenzivo proti severnokorejski vojski. — Indija ne priznava novega nepalskega kralja Gyanendra. — Izid nogo-metne tekme Anglija - Jugoslavija: 2 : 2; uspeh je za Jugoslavijo varen, ker se doslej še nobeno evropsko moštvo ni vrnilo iz Anglije nepremagano. — Rimska pogajanja med Jugoslavijo in Italijo o izvedbi mirovne pogodbe potekajo zadovoljivo. — Francija ne želi, da bi se vojna v Indokini raztegnila s posegom Amerike in Kitajske.

23. NOVEMBRA: Ameriški poslanik v Beogradu G. Allen se je eno uro razgovarjal z notranjim ministrom Rankovićem. — Združene jugoslovanskih gradbenikov je izstopilo iz Svetovne sindikalne zveze. — Anglija zagotavlja Kitajsko, da na Koreji ne bodo ogrožene kitajske koristi. — Tri zahodne sile protestirajo zaradi sovjetskega vmešavanja v avstrijske zadeve. — V Zahodni Nemčiji bodo izpustili na svobodo 14 vojnih zločincev. — Kitajci so izpustili na svobodo skupino ameriških ujetnikov s Koreje. — Francoski general Juin predlaga pogajanja z indokitajskimi upniki.

24. NOVEMBRA: Kardelj izjavlja, da bi Jugoslavija v primeru napada na svoje državno ozemlje ravnala v duhu listine OZN. — Mac Arthur je začel s splošno ofenzivo na vsej korejski fronti. — V Jugoslaviji so izpustili na svobodo Sretana Zujeviča. — V Zahodni Nemčiji so obnovili 7. ameriško armado. — Politični odbor OZN je sklenil, da povabi kitajsko zastopstvo k razpravi o sovjetskem protestu zaradi ameriškega napada na Kitajsko. — Indija izjavlja, da ne bo posredovala v Indokini. — V teku so razgovori med SZ in ZDA o mirovni pogodbi z Japonci. — Podpisan je sporazum med ZDA in Jugoslavijo o načinu in višini prehranske pomoči jugoslovanskim narodom.

25. NOVEMBRA: Dokončno je sklenjeno, da bo Eritreja avtonomna država v federaciji z Abesinijo. — ZDA grozijo, da bodo z drugimi prizadetimi državami podpisale ločen mir z Japonci. — Ameriška ofenziva na Koreji uspešno napreduje. — Na Kitajskem so začeli zbirati nove »prostovoljce« za Korejo. — V ZDA že par dni razsajajo hudi viharji, ki so povzročili mnogo človeških žrtev in ogromno škodo. — V teku so pogajanja med Anglijo in Francijo o medsebojni preskrbi z važnejšimi surovinami. — Upor v Nepalju je končan z zmago vladi zvestih čet.

26. NOVEMBRA: Kitajci in severni Korejci so sprožili protiofenzivo proti prodirajočim vojnim silam OZN in jih mestoma prisilili do umika. — Anglija bo upravljalna Eritrejo do njene priključitve k Abesiniji. — Jugoslavija in ZDA so podpisale pogodbo, na podlagi katere bodo ameriški odposlanci nadzirali razdelitev ameriške prehranske pomoči.

27. NOVEMBRA: Tudi pri nedeljskih volitvah na Bavarskem so zmagali Schumacherjevi socialisti, ki niso naklonjeni zahodnim načrtom o ponovni nemški oborožitvi. — Kitajsko odposlanstvo je nazočelo na seji VS in političnega odbora OZN. — Sile OZN se na Koreji naglo umikajo zaradi silne komunistične protiofenzive. — Kitajski nacionalisti so začeli napadati kitajske komunistične posojanke na celini in otočju. — SZ podpira egiptске zahteve proti Angliji. —

28. NOVEMBRA: Španija zahteva od Anglije izpraznitev Gibraltarja. — Francoska vlada je podala ostavko, ker je bila poražena v parlamentu v zvezi z razpravo z indokitajsko generalno afero. — Na Koreji je nastal zelo resen položaj za sile OZN; v ZDA so zaradi tega sklicali na posvet državni svet za narodno varnost, Anglija pa ne šteti s kritikami na račun ameriške politike na Koreji. — Obnovljeni so redni diplomatski odnosi med Jugoslavijo in Grčijo. — Izredni kitajski komunistični zastopnik pri OZN zahteva, naj OZN izvaja kazenske ukrepe proti ZDA zaradi napada na Formozo in Korejo.

Skrivnostna Kitajska

Malé je primerov v zgodovini, da bi bila enemu človeku prisojena tolikšna važnost kot Mao Tse Tungu, da je temu preziranemu narodnemu vodji, brez posebne nagrade in brez posebne zunanje pomembnosti, prisojena vloga odločilnega čimla v sodobnem svetovnem dogajanju. Če gledamo na moralo odgovornost človeka in državnika, tedaj je njegov položaj naravnost strašen. Od njega zavisi ne le, da-li bo Kitajska, temveč da-li bo ves svet zajelo pomirjenje ali pa čet, svetovna vojna. In to se mora odločiti v razdobju ne več in ne manj kot šestih tednov, torej nekako do novega leta 1951! Ali bo namreč do 1. januarja 1951 omogočen sporazum s Kitajsko, in mi vemo, da je Amerika kljub Mac Arthurjevi ostrosti trdno odločena, da gre do skrajne meje popustljivosti, ali pa se bo sporazum nepopravljivo izjalovil. V tem primeru preti trazen nadaljevanja vojne sredi sibirske zime — in s slahom v duši se spominjamo Napoleonovih in Hitlerjevih izgub v borbi proti Moskvi — neomejena vezanost Amerike na prostranem azijskem ljudstvu s brezkonnimi izgubami krdskega in vojnega materiala ob istočasni nemožnosti, da bi nedovoljno oboroženi Zahodni Evroplji prožila ono neobhodno pomoč, ki jo bo morala, da bi se ubranila sovjetskega imperializma. V tem primeru torej ne bo preostajalo drugega, in naj se temu še tako upirata Francija in Kitajska, obtožiti Nemčijo in Japonsko ter popuščati onemu nemško-japonskemu imperializmu, proti katerima se je s toliko silo boril svet v drugi, šestletni svetovni vojni.

Vendar je kljub tolikim drugim njegovim uspehom Mao Tse Tungu nemogoče, da bi stvari dovedel do take skrajnosti in da bi s svojo nepomirljivostjo dovedel Kitajsko v isti položaj, v katerem se je nahajala preko deset let, ko je Japonska napadla in zavzela vsjo vzhodno Azijo in Cankajsko skoraj zadala najusodnejši udarec, s katerim bi bila pogoltnila celo Kitajsko. Zato nagibamo k mišljenju, da bo, če bo le mogel, Mao Tse Tung ne oziraje se na prizadevanja Moskve, na koncu vendarle pristal na sporazum s Ameriko, in

takej dobil svobodne roke nazadnjejskemu kopnu.

Ako bo to le mogel... Gre namreč za dve nemožnosti, ena je subjektivna, druga pa objektivna; ena tiči v sami kitajski prirodi, druga pa v prirodi stvari samih.

Subjektivno se je Kitajska v zadnjem času pokazala izredno dostopno za marksistično ideologijo. Tisto, kar je namreč Nobelov nagradjenec Bertrand Russell s svojo neverjetno pronicljivo sintezo o Rusiji iz l. 1920 predvideval — knjiga je še danes po tridesetih letih še vedno aktualna — se je uresničilo v Mao Tse Tungovi Kitajski: da je azijska celina nevarno sprejemljiva za Marksovo doktrino.

Azijati posnemajo Evropo. Japonska se je ustavila ob draženju industrijske Anglije in Nemčije. Kitajska je pa po Cankajski vojni propadu začela povzemati sovjetske metode. Postavili so delavske in kmečke sindikate; prikazovanje zgodovine in sedanjosti ter sploh medčloveških odnosov se vrši po marksističnem receptu. Ali je to le slepo draženje? Ali ve ali ne ve Kitajec, kaj on prav za prav počneja? Vsekakor noče slišati več o angleškem ali ameriškem vpletanju; ker pa so Evropejci za sedaj vendar le še nenadoknadljivi, namesto Angležev in Američanov poslušajo Ruse. Vendar pa tudi to le do neke meje.

Treba je namreč pomniti, da so oni v času, ko sta prišla na oblast Lenin in Trocki, bolje poznali Zahodno Evropo kakor Rusijo, medtem ko Mao Tse Tung razen Kitajske ne pozna nobene druge zemlje, tu pa že 23 let živi v državljanski vojni in od državljanke vojne. Zato ne dela razlike med Evropejci, zanj obstojajo le Kitajci in tujci, odnosno kitajski proletarci in evropski kapitalisti, kitajska poštenost in evropska korupcija. Med njim in Cankaj Sekom je razlika le ta, da je Mao Tse Tung do zahodnih sil manj odvisen kot prvi.

Ali, da-li je v isti meri kakor napram Zahodu neodvisen tudi napram Sovjetski zvezi? Ali si današnja Kitajska more dovoliti svobodo, da zastopa kitajske interese pred sovjetskimi? Mao Tse Tung

je v času od l. 1945 do 1948 kazal neprestano dokajšnjo umirjenost. Njegova glavna želja je bila, vsaj po njegovih besedah, sporazum z Združenimi državami. To je bil menda eden od razlogov, zakaj so Američani mislili, da bi bilo najbolje pustiti azijsko kopno. Ali tu so se zmotili, kajti po svoji zmagi je Mao Tse Tung začel odkrivati kitajske interese na Koreji, v Tibetu, v Indokini. Ne smemo pozabiti, da je Koreja bila predmet vojnega spora med Kitajsko in Japonijo že leta 1894, da je bila Indokina vzeta Kitajski v dokaj sramotni opiumski vojni leta 1860 in da je Tibet vse do nedavnega priznaval kitajsko vrhovnost. S kitajskega vidika gre torej za izključno kitajske interese.

Ali kaj potem, ako bi se Američka odločila, da na celi črti popusti Mao Tse Tungu in da se z njim kočno, popolnoma in stoodstotno sporazume? Ako bi se sporazumel z Ameriko ne oziraje se na sovjetske protirazloge, bi Mao Tse Tung za Sovjete postal drugi Tito. Ali samo Tito? V tem je namreč jedno vsega vprašanje!

Kakor je Bertrand Russell opazil pred tridesetimi leti, ruska revolucija ni dovela do komunizma, ampak le do druge oblike imperalizma. Ali tudi francoska revolucija ni dovela do drugih rezultatov. Zakaj naj bi torej tudi kitajski revolucija ne dovela do kitajskega imperalizma, do obnove prizadevanj gigantske azijske države Džingiskana, ki je z enim udarcem zlomila tedanjo rusko premoč in s tem bliskovito s strašno silo udarila na evropski zahod. Te poplave se ponavljajo nekako vsakih 600-700 let kot neka vrsta periodičnih fizioloških pojavov. Pomislimo: Veliki azijski vdor okrog l. 1200 pred Kristusom, zatem okoli l. 500 pred Kristusom (perzijske vojne), l. 375 po Kristusu (hunski naval v treh zaporednih valovih) od Obrov do Madžarov, l. 1240 tatarski naval. Kitajski naval leta 1951 s težnjo obračunavanja s Sovjetsko zvezo bi padel v gornjo časovno delitev. Spektorski je to možnost že nakazal.

Vse to seveda ni ravno tolažljivo, pa naj se vzame s katere koli strani.

Vesti s Tržaškega

Seja glavnega odbora SDZ

Clane glavnega odbora SDZ ooveščamo, da bo redna seja odbora v nedeljo 10. decembra t. l. ob 9 uri dopoldne v prostorih SDZ.

Prošnja SPM zaupnikom s podeželja

Nastop slabega vremena pomeni konec naših filmskih prosvetnih večerov na prostem. Zato prosimo naše zaupnike, naj se zanimajo za primerne pokrite prostore, v katerih bi lahko nadaljevali s filmskimi prireditvami tudi v teku jesenske in zimске dobe, in to takoj javijo glavnemu odboru SPM v Trstu. Hkratu naj javijo tudi dneve, v katerih želijo imeti filmske prosvetne večere po posameznih vaseh našega ozemlja.

V Trstu je začela SPM z rednimi predavateljskimi večeri. Naši

Pridite na MIKLAVZEVEVEČER v soboto 2. decembra v prostore SDZ, kjer boste prebili večer v prijetni domači družbi.

predavatelji so pripravljene, da nastopijo tudi na podeželju s istimi ali pa z drugimi predavanji, primernejšimi za podeželske prilike. Zato prosimo vse svoje zaupnike v tržaški okolici, naj ji takoj javijo svoje želje glede predavateljskih večerov po našem podeželju.

Iz Kopra

Uradništvo v Kopru bo kmalu zamenjamo. Centralni komite K. P. S. je namreč sklenil, da se mora večji del uradništva prenesti v Slovenijo in zamenjati s partijci. Verjetno dejstvo, da je bila večina tega uradništva v stalnem stiku s Trstom, ne ugaja »gospodja« v Ljubljani. Zato bodo sedaj začeli pod različnimi pretekami premeščati to osebe. Predvidevajo pa, da bo odpor močan, ker le v toni B ni položaj tako hud kot v Jugoslaviji. Da odpor ne bo preveč hud, bo poskrbel Valentič Fabijan, šef personalnega oddelka ukrajnega ljudskega odbora v Kopru, ki je eden izmed glavnih zagovornikov te premeščitve.

Važno za začasno bivajoče v Trstu

Najnovejši ukaz ZVU določa, da morejo v teku šestih mesecev zaprositi za rezidenco vsi oni, ki so na dan 1. novembra 1950 začasno bivali vsaj eno leto na A področju STO-ja.

Nekaj iz Sv. Križa

Ob cesti, ki pelje iz Sv. Križa v Nabrežino, je zgradila tržaška občina več barak, v katere je nastanila begunce. Ne bomo tu govorili o tej novi taktiki tržaških trikoristov, s katero bi hoteli nasilno poitalijančiti ozemlje, ki veže Trst z »madrepatrio«, s tem da v čisto slovenske vasi in kraje umetno naselijo laške begunce. Niti ne bo tu govora o dejstvu, da mora tržaška občina vzdrževati te begunce, katere bi bilo bolj pošteno in pravilno poslati naravnost v njihovo »objubljeno deželico« — v Italijo. Hočemo le spregovoriti o nekaterih čudnih prednostih, ki jih daje tržaška občina tem 60 družinam. Krizani, ki žive na obronku našega Kraja že skoro 2000 let, že desetletja prosijo, da bi jim občina napeljala vodo po hišah v celi vasi ter napravila kanalizacijo. Obljuba je bilo nešteto, a ostale so vedno le obljube. V barake teh beguncov so pa »razumljivo« — takoj napeljali vodo in uredili moderno kanalizacijo. Nič ne oporeka beguncem pravice do teh modernih pridobitev, a gospodje pri tržaški občini ne pomislijo, da tudi križanski davkoplačevalci zaslužijo vsaj malo pozornosti, četudi niso trikoristiki...

Posebno veselje Vam bo povzročil Sv. MIKLAVZ z razdeljevanjem daril v soboto 2. decembra v prostorih SDZ.

Ideološka kriza v Babičevi KP

Dejstvo, da se je Titova »socialistična« Jugoslavija uvrstila med do večerj osvojevane »asatelite« angloameriškega imperalizma, dela velike preglavice komunistom v Babičevi KP. Aktivisti gledajo negativno na dejstvo, da se je Tito »prodala« Ameriki za ladjo grana, in ne vedo, kako bi »dialektično« upravljali novo pot. Dejstvo, da so se znašli na slični politični liniji kot osvojevana »dolarska zvezca«, jim ne da miru. In premišljujejo, da za »dolarsko zvezo« vendar ... ni dokazov, da bi dobivala dolarje, medtem ko »ovčica bela« jih kar javno sprejema z odprtimi rokami.

Med pristaši Titove frakcije v Trstu se opaža, da so mnenja glede dolarjev deljena: prva grupa, katero baje vodi Ukmar, je mnenja, da je denar le denar, pa naj ga da kdor koli, in da z denarjem (posebno dolarji) si človek lahko olajša in olepša življenje. Druga grupa, kateri je na čelu Franc Stoka, bolj skeptično gleda na stvar, in se iz dneva v dan bolj bliža kominformizmu. Sam Stoka je baje že v nemilosti...

Naloge komunističnih sindikatov

Odkar je komunističen veter odnesel Babičevim sindikatom v Trstu večino njihovih pristašev, je postalo sindikalno eno najvažnejših vprašanj Babičeve frakcije tržaške komunistične stranke. Tako so se s tem vprašanjem bavili tudi aktivisti titovističnih komunistov v Trstu na svojem sestanku prve dni meseca novembra.

Ugotavljali in premlevali so, zakaj se njihovo sindikalno gibanje tako nezadovoljivo razvija. Med ostalim so ugotovili, da je posebno nedelaven babičevski novinarski in grafični sindikat. Toda, kakor pravijo, se je v njegovo obrambo dvignil sam predsednik tega sindikata tov. Hreščak. Na splošno presene-

ga dne. Sedaj se je pa ta zadeva zadovoljivo rešila ter je upanje, da se bo na tem prihodnjem semnju sklenilo nekaj več kupcij kot do sedaj. Občinska uprava je namreč dosegla od višje carinske direktije v Trstu, da se bo živina, ki pride iz Italije, vpisane na bloku, in tista, ki bi ne bila tu prodana, se lahko po tem vpisu vrne spet domov. Živina pa, ki je iz našega ozemlja, a je prodana kupcu v Italijo, dobi potrdilo občinskega žvinozdravnika in župana, s čimer ima za tisti dan prost izhod z našega ozemlja. O tej zgodnosti so italijanski kupci že obveščeni bodisi po okrožnicah naše uprave, kakor tudi po oglasih v raznih časopisih. Zaradi tega pričakujemo za prihodnji torek večje zanimanje za ta novi semenj, ki pa ni samo živinski, ampak je dobro obiskan tudi od raznih drugih kramarjev.

čenje je ugotovil, da je njegov sindikat v nemogočem položaju. Kadar koli zahteva namreč sindikat v interesu delavcev ali nameščencev kakšno popoljšanje, potem dobi vedno eden in isti odgovor: vi morate čuvati interese svojega delavskega podjetja, ne pa interese delavcev. Delavci potem seveda vidijo, da se sindikat ne briga za njihova vprašanja in nekateri celo izjavljajo, ako gre tako naprej, da ga bodo zapustili.

Na te besede ni bilo baje nobene odgovora. Saj ga tudi ni mogoče dati. Delavci in nameščenci edinega večjega komunističnega podjetja v Trstu, tiskarne v ulici Montecchi, vidijo lahko na tem primeru v otipljivi obliki, kakšne so njihove pravice v komunističnih režimih in napram komunističnim delodajalcem. V koliko bo ta nauk upoštevan, je seveda odvisno od posameznikov, njihove samozavednosti in treznosti.

Slovenska opereta v Trstu

Na Miklavžev večer, dne 5. decembra, bo ob 17.30 in ob 21. uri v koncertni dvorani Zvezniške vojaške uprave (nasproti nebotičniški) vprizoritev priljubljene slovenske operete dr. Grziničca »Miklavž prihaja«.

V opereti nastopa šentjakovski solski pevski zbor, moški zbor, solisti, med njimi baritonist prof. Marjan Kos in veliki orkester. Marigra prof. Karlo Sancin, režiser Drago Petkovšek, plesje je nastudiral prof. Krasulja Suhadolčeva, sceno pa je zamislil ing. arh. Simon Kregar. Opereta ne bo samo za otroke veliko doživetje, ampak bo zaradi svoje umetniške vrednosti tudi odraslim lepi in nepozaben večer.

Po opereti bo Miklavž obdaroval navzoče. Darila sprejema ves teden, od 12. ure trgovina Fortunat (poleg cerkve sv. Antona Novega). V dvorani sami ne bomo mogoče več sprejemati paketov. V isti trgovini tudi lahko vsakdo dvigne Gledališke liste, ki so obenem vabilo na prireditve. Ker ne bo v dvorani dovolj prostora za vse, ki bi želeli videti opereto, bodo mogli notri le tisti, ki bodo pravočasno dvignili vabilo.

Najlepši odgovor na nedavno neevropsko pisanje nekega tukajšnjega časopisa o zadnji slovenski kulturni prireditvi v isti dvorani bo ta, da bo spet zmanjkalo prostora in da bomo dostojno, ponosno in disciplinirano prišli in odšli iz dvorane.

Nova maša v Dolini

V nedeljo 3. decembra se vrne v Dolino častiti gospod Lovriha Marij, novomašnik. Novo mašo bo imel 8. decembra. Novomašnik je dolinski rojak. Kot deček je odpoštoval s svojim starši v Argentino, tam postal duhovnik in se sedaj za svojo slovesno novo mašo vrača v rojstno vas. Po kratkem bivanju med rojaki se bo spet vrnil v Argentino in bo deloval v škofiji La Plata. Izvedeli smo tudi, da so svojemu novomašniku plačali velike potne stroške Dolinčani in nekaj dobrih ljudi iz mesta. Tako je ta nova maša v resnici izreden dogodek, ki je Dolini v veliko čast. V zadnjih letih se je zaradi komunistične hudobije v tej vasi zgodelo veliko slabega proti duhovnikom. Sedaj pa ima prav ta vas lepo priliko, da popravi sramoto, ki so jo s svojimi zločini vrgli na Dolino skriti posamezniki.

G. novomašniku iskreno čestitamo in mu želimo, da bi bil njegov veliki praznik v rojstni vasi v korist mnogih!

Nova revija »Stvarnost«

Kakor smo že javili, bo izšla decembra v Trstu prva številka nove, neodvisne slovenske revije »STVARNOST«, po kateri se že dolgo čuti potrebo. Naroča se: Via S. Anastasio 1-c, Trst. Tam je tudi uredništvo.

Letna naročnina za predplačnike (4 številke) 550 lir za STO in Italijo. Naročnino je pošiljati na naslov upravi, ček. račun 11-7223, z označbo: »za revijo STVARNOST«.

Širite »DEMOKRACIJO«

Mizarji kmetovalci podjetniki!

deske smreke, mace, snove in trdih lesoo, trame in par...

kete nudu najugodnejše

CALEA TRST

TEL. 90441

Viale Sonnino, 24

„La Cittadella“, Kraševci in drugo

Glasilo tržaških demokrstanov »Giornale di Trieste« je v zadnji številki svoje ponedeljske priloge, ki nosi visoko zveneči naslov »La Cittadella« (Mestna trdnjava), izstrelilo nekaj visokokulturnih streljov proti »italijanskemu« Krasu in Slovincem. Tako so naš Kras do sedaj vedno označevali, ko so hoteli dokazati, da spada k »MATERI ITALICA«! Pa ne samo Kras, tudi Pivka, Vipavsko in Tolminsko so bili del »italijanskega terena«. Zdej pa naenkrat, glej čudeži, je postal celotni Kras čisto na robu »Trdnjave« barbarsko gnezdo. Kaj se je zgodilo? Poslušajte in strmite!

Slovensko dobrodelno društvo je 19. novembra na miren in dostojen način priredilo Kulturno akademiko v novi koncertni dvorani »Ljudskega doma«, na sedežu Zav. voj. uprave. Precej veliko dvorano so zvrhano napolnili izključno slovenski prebivalci Trsta, kljub temu, da so bile ob istem času še druge slovenske prireditve v predmestju. Iz drugih krajev Tržaškega ozemlja ni prišla niti ena desetina udeležencev. Mnogo oseb je moralo celo oditi, ker jim zaradi prenapolnjenosti dvorane policija ni dovolila vstopa. To italijanskim šovinistom ni bilo všeč. Nestrpnosti okoli »Giornale di Trieste« si izmislilo, da bi pred zavezniki zmanjšali vpliv prireditve in izbrisali veliko število Slovincem v Trstu, že običajno »scalato carisco«. Drugi dokazi so jim odgovorili! Najrajši bi bili seveda to objavili v uvodnem članku svojega glasila, kjer je mesto za Diegove neslanjke, pa si v svoji »krcčanski« sramežljivosti tega niso upali. Zato so izročili pamflet zvestemu in manj sramežljivemu humorističnemu trabantu. Mislili so: imeli bomo vsaj izgovor, da gre za humor. Lep humor! Čestitamo! Pijanec izblebeče v pijanosti, kar trezen misli! Tak je tudi ta ostudni humor, ki je odkril vredne posnemovalce velikoga »pokojnika«. Demokratijsko glasilu pa je ponovno dokazalo, kam pelje njegova pot, kakšni so vzori krdanstva, katerega izpričuje. Zloglasni »mangia-slavie«, ali Piccolo«, je dobil vrednega naslednika!

V drugi svetovni vojni je po raznih boljčih in taboriščih diktatorskih držav, med katere je spadala tudi Italija (ki je znatno pripredala s svojim deležem krutosti), trpelo in umiralo milijone ljudi, ki so ljubili svobodo. Trpeli in umirali so zato, da bi ustvarili nov svet enakopravnih ljudi, da bi uveljavili načela demokratske druž-

be in krdčanske etike. Pa se ti kar na lepem spet pojavijo ostanki propadle miselnosti, ki nečesto priznati, da je fašizem vojno izgubil. Se vedno sanjajo o svojem »novem redu«. Gre za zgodovinske brodolomce! Na žalost jih je še mnogo — preveč! — po zaslugi slabo pojmovane in še slabše izvedene povojne demokratične prevzoje. To je poglavje zase.

S takimi podlimi izpadi naši svažniki delajo nesluteno uslugo, ker odkrivajo pred svetom svojo pravo barvo. Prav zato smo se tudi oglasili! Slovenski Tržičani in naši Kraševci so se že davno zaskrbeli, da se nikdar ne sme več vrniti v te kraje zakleta sovražnica naše narodne in socialne enakopravnosti — Italija —, ki bi s svojimi državljani tako ravnala, kakor kaže najnovejši jezi izbruh glasila italijanskih demokrstanov. Ze davno so ti ljudje izgubili vse moralne in druge razloge, pa tudi vojno, da bi še kdaj lahko gospodarili kot svišja rasa nad kremitnimi in civiliziranimi Kraševci. K posameznim ugotovitvam »Cittadelle« pa še nekaj pripomb.

Ve naj, da so se slovenski meščani Trsta prav dobro zavedali velikega dogodka, ko so se lahko v svojem lepem materinskem jeziku veselili zmage nad fašizmom v najboljši tržaški dvorani, v sruči Trsta. Simbolični dogodek je še bolj podprta bila bivša dvorana tržaškega »stašja«. Slo je za viden dokaz zmage pravice, posebno primorskih Slovincem, nad nasiljem tistega mogočnega »pokojnika«, ki je mislil, da bo s svojo rimsko nadutostjo osvojil ves svet. Istočasno je bil to tudi vzpodbuden opomin majhnim Mussolinijem, ki morda še vedno sanjajo o pretekli slavni... anostalgici!

Lep primer svojega neznanja, ali pomanjkanje vsake srčne olike, je pokazal učeni pistna s tem, da je skušal osmešiti težke čevlje naših Kraševcev ter njihovo nevednost pri uporabi stranišč. Kje je neki videl te čevlje? Pa tudi, če bi jih bil videl, bi se mi ponosno nanje sklicavali, saj bi bili nov dokaz velike kulturne zrelosti našega kmečkega ljudstva. Pač pa vedno naši Kraševci prav dobro — in iz tega, kot olikani ljudje, ne delajo politične reklame —, da so številni Italijani, morda celo sam veleučeni pisun ali njegovi starši, prišli po prvi svetovni vojni v naše kraje v cokljah, copatah in z raztrganimi cumjastimi bisagami čez ramena. Zdej bi pa radi prav

Miklavževanje za odrasle

Kakor vsako leto, bo tudi letos 2. decembra od 20.30 ure dalje MIKLAVZEVANJE v prostorih Slovenske demokratske zveze v ulici Machiavelli 22-11.

Vabimo prijatelje in znance, da se udeležijo prireditve in preživijo večer v prijetnem razpoloženju. Za splošno razvedrilo bo skrbel salonski orkester; pevski duet pa bo pel slovenske narodne pesmi. Bogato bo preskrbljeno za buffet.

Posebno veselje bo vzbudil prihod sv. Miklavža z razdeljevanjem daril.

tem Kraševcem delili kulturne lekcije, tistim, pri katerih so se naučili civiliziranega življenja, vključno tudi uporabo stranišč. Naj gre do rajši spet učiti svoje sorojake na jug! Naš narod je poznal dvorane in stranišča, ko ni bilo v teh krajih niti sluha o Italiji in njeni kulturi! Morda je pa prav to tisto, kar jih najbolj jezi in bode v oči!

(Najlepši je pa zaključek! Ali je res možakar tako naiven, da ne vidi dalje od nosa? Slovenci smo bili v Trstu še pred Dantajem, pa ne samo na Krasu, tudi v sredini mesta. Imeli smo svoje kulturne in gospodarske ustanove, svoja gledališča in dvorane, ki so jih upepelili prav nestraneji dvatisočletne kulture. In spet jih bomo imeli! Prav

v središču mesta, kakor nekda, ker tako zahteva novi čas — doba demokracije in socialnega napredka vseh narodov na temelju človeških pravic ter mednarodnega sodelovanja! Nobena sila nam tega ne bo preprečila!

Evropa gre po poti napredka in prav Trst je zarodek nove evropske protišoviniščne miselnosti. Tisti pa, ki ovirajo napredek in vtičkajo glavo v pesek, da bi tega ne videli, bodo razočarani, kakor »rajnika« Mussolini. Nova sapa človeške enakopravnosti jih bo odnesla v pozabo, pa čeprav morda danes zavzemajo važna nezasluzena mesta in so morda obledenji v škrlatna oblachla. Pomniyo naj, Slovinci gremo naprej z novim časom!

Živinski semenj v Nabrežini

Prihodnji terek 5. decembra imamo spet naš mesečni semenj. Ta je po svojem vrstnem redu že tretji. Medtem ko je prvi še precej dobro izpadel, ne moremo to trditii o drugem. Kje so vzroki za to? Predvsem bi se morali vsi občinarji, a posebno naši kmetovalci, dobro zavedati, kakšen pomen ima ta semenj za našo občino na splošno, a za Nabrežino še posebno.

Ze od nekdaž so bili semenji v naših krajih, posebno tisti v Sežani in Gorici zelo upoštevani, ker so tu naši kmetovalci zamenjavali svojo živino in drugo blago, a posebno koristno so bili tudi zaradi tega, ker so tam naši kmetovalci bili obveščeni o tržni ceni svoje živine in drugih pridelkov. Tega se menda danes preveč dobro ne zavedamo; zato bi bilo nevarno, ako bi posebno mi občinarji ta semenj zanemarjali in dovedli, da bi počasi izhiral. Zaradi tega toplo priporočamo vsem, ki imajo interes na tem, da semenj ostane, da se vsaj sedaj v začetku redno in aktivno udeležujejo semenjskih kupcij.

Nekaj krivde je tudi na naših mesarjih. Niti domači mesarji niti

Tržičani se ne zanimajo preveč za naš semenj. Seveda oni dobijo živino iz Jugoslavije s posredovanjem svojega konzorcija, a kljub temu bi lahko tudi oni prispevali svoj delež za napredek našega semenja.

Pri zadnjem tržnem dnevu se je dogodila še druga neprijetnost, katere bi lahko imela usodne posledice za to našo novo ustanovo. Medtem ko so italijanski trgovci pustili na bloku, da so svojo živino lahko peljali iz Italije na naš semenj, niso dovolili istim italijanskim kupecem, kateri so tu kupili živino, da bi jo lahko odpeljali iz našega ozemlja v Italijo. Naša oblastva namreč ne dovolijo eksport tukajšnje živine, oziroma ga dovolijo, ampak samo s predpisanim izvoznim dovoljenjem, katero se pa lahko dobi samo v Trstu. Zaradi te neprilike je pri zadnjem semnju mnogo italijanskih kupecv zapustilo naš semenj, ne da bi sklenili kakšno kupčijo. Naša občinska uprava se je še isti dan zanimala, da bi odpravila to nepriliko, a kljub raznim posredovanjem ni bilo mogoče rešiti te zadeve še iste-

Stvarnost Jugoslavije

Ob priliki jugoslovankega praznika Zedinjenja prinašamo članek odličnega slovenskega naprednega politika, diplomata in znanstvenika Bogumila Vošnjaka o jugoslovanški stvarnosti.

Mislím, da je dokaz nenormalnih razmer, nekoga nezdravega razpoloženja duha, prirodna posledica vsake emigracije, ako se najdejo ljudje, ki dvomijo o možnosti obstoja Jugoslavije. Jugoslavija živi, ona je živa organizacija, četudi komunistična, in ne moremo pač trditi, da ogromna večina nekomunističnih Jugoslovanov ni pripravljena, da živi v državi, ki bo nadaljevala svoje življenje, tudi kadar ne bo več rdeče zvezde na jugoslovanški zastavi. In v to mi verujemo s silno vero ljudi, ki jih ne more premetiti današnje lažno stanje.

Ali se oni, ki s tako lahkotno podcenjujejo življenjsko silo jugoslovanke misli, ne zavedajo, da bi v primeru poskusa razkola današnje Jugoslavije teklo mnogo krvi. In ali nismo mi nesrečni Jugoslovani izgubili že več krvi kot kateri koli drugi narod na svetu? Ali mislijo vsi tisti Samoslovenci, Samohrvati in Samosrbi, da bo ne Evropa, ampak svetovno javno mišljenje, ki ga danes predstavlja Amerika, gledalo tako brezbržno na veliki problem, da bo na najdelikatnejši točki evropske politike nenkrat nastala anarhija, ki bo vzemirjala ves evropski vzhod, ves Balkan, in ki bo ovirala splošno konsolidacijo? Jugoslavija je evropska, je svetovna potreba!

Hvala Bogu, da v gledanju na življenjsko potrebo Jugoslavije demokratični Slovenci nismo osamljeni. Slovenski socialisti so vdelani v jugoslovanški socialistični stranki in za njih se problem sploh ne postavlja. Važno je pa vprašanje, katero stališče zavzema S.F.S.

Z veseljem ugotavljamo, da tudi ta važni politični činitelj zavzema v emigraciji popolnoma korektno stališče. Temu se ni treba čuditi, ko vendar pravi »Dogovor« z dne 29. oktobra 1944, da se strnejo in povežejo v skupno borbo proti zunanemu in notranjemu sovražniku vse slovenske narodne in jugoslovanke usmerjene sile. In leto pozneje, 29. oktobra, izjavljajo zastopniki Slovenske ljudske stranke, Jugoslovanke nacionalne stranke (odbor za Slovenijo) in Socialistične stranke Jugoslavije (odbor za Slovenijo), da stoji vse stranke na stališču kontinuitete Jugoslavije, edine so si pa tudi v tem, da se življenje v Jugoslaviji ne more nadaljevati na osnovah in samo z ustanovitvami, kakršne so obstajale v času, ko so sovražne sile zasedle Jugoslavijo, in da vse tri stranke smatrajo, naj bo Jugoslavija federativna država Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Stališče „Slovenije“

V »Sloveniji«, glasilu katoliške skupnosti, ki izhaja v Clevelandu (v Sever. Ameriki), in sicer v uvodniku druge številke, smo čitali sledeče besede: »Ne moremo iti lahko miselno preko dejstev, da mejimo na severu in zahodu na kompaktno naseljena kulturno visoko stoječa in biološko zdrava naroda, Nemce in Italijane. Zgodovinska dejstva zadnjih sto let, trenutni položaj Slovencev v Trstu, Italiji in Avstriji moramo stalno imeti pred

oči, posebno takrat, kadar se v tej ali oni obliki pojavljajo in propagirajo načrti, po katerih naj bi se Slovenija odtrgala od bratskega juga... Mi vemo, da ni bilo vse prav v Jugoslaviji. Mi bi želeli že v naprej izločiti, kar ni bilo prav. Vemo pa, da je Slovenija v dobrih 20 letih napredovala kot nikoli prej... Nikoli pa ne smemo pozabiti in prezirati tega, kar so nas učili največji Slovenci in kar so tudi zgodovinska dejstva potrdila, da je za naš narod povezanost in sodelovanje z jugoslovanstvom in sodelovanje z jugoslovanstvom brati iz gospodarskih in narodno-političnih razlogov najkoristnejše...«

S temi besedami je jasno povedano, da geopolitični položaj Slovencev brezpogojno zahteva povezanost s slovenskim jugom in da so vse centralno-evropske fantazije samo smrtonosni strup za Slovence. Vsaka realna slovenska politika mora biti istočasno tudi jugoslovanška.

Slovenski narod

Slovenci so narod razumnikov. Noben narod na Balkanu in v Vzhodni Evropi nima toliko inženirjev, strokovnjakov in drugih intelektualcev. Kam pa bomo z njimi, ako se bomo sami brez vsake potrebe zapirali v ozko preobjudeno, z intelektualci in strokovniki delavci prenasršeno Srednjo Evropo? Na jugu in jugovzhodu so nam pa na stečaj odprte skoro deviške, neizkoriščene dežele. Naše samoslovanstvo, ki bi se želelo povezati s Srednjo Evropo, bi nam odjedalo one bogate možnosti, katere nam daje jugoslovanška skupnost.

Izven vsakega dvoma je, da je Jugoslavija zdrava, harmonično zakrožena gospodarska enota, kjer je dana prirodna podlaga za vse panoge kmetijstva, kjer se nahajajo vse surovine za industrijsko proizvodnjo, kjer je, kakor v nabeni drugi deželi v Evropi — in še celo v svetu, tako bogastvo vseh mogočih rud. Poleg tega je Jugoslavija pomorska država z najboljšo oblikovano obalo in najkrajnjimi lukami. In tako Jugoslavijo bi naj razkosali, ker se nekaterim skomine cedijo za prividom Srednje Evrope, katerega je vendar že likvidiralo l. 1918?!

Vsi oni, ki si tako lahkega srca v duhu, četudi ne v stvarnosti, želijo razkosanja Jugoslavije, se ne zavedajo, da bi razpad Jugoslavije neizmerno škodoval politični stalnosti jugovzhodne Evrope, ki bi se porajala po padu komunističnih režimov. Ker bi v primeru nenadne razpada ne obstajala meja med Hrvti in Srbi, bi prišlo do srbsko-hrvatske napetosti, ki bi onemogočala vsako normalno življenje. Odpiralo bi se ponovno makedonsko vprašanje, italijanski in nemški imperializem kakor tudi madžarska pohlepnost bi ponovno svojatali naše dežele. Posledica bi bila katastrofa za vse. Srbi bi izgubili vzhodne kraje in Vojvodino, Slovenci bi prišli v obupen in brezizhoden položaj, hrvatske meje bi se porinile na jug in kar je glavno vsi skupaj bi izgubili morje. Vsi ti vročekrvni politični fantasi, ki hočejo iznajti nekaj boljšega, kar je Jugoslavija, naj se zavedajo vsega tega in naj vzamejo v roke izvestne zemljevide, ki pokazujejo, kako bi izgledale naše dežele, ako bi prišlo do razkosanja. Vse to ne bi bilo niti v interesu evropskega, niti svetovnega miru!

In poklicana bo tudi Amerika kot največja antikomunistična svetovna sila, da bode glasnik politične pameti in razboritosti.

Ena stvar je, ki Jugoslovanom ne manjka, to je politični temperament, in v tem pogledu so si Slovenci, Hrvti in Srbi pravi bratje, kar prihaja do izraza tudi danes med emigranti. Predvsem gre za težke očitke zaradi zločinov, ki so se odigrali na naših tleh med Hrvti in Srbi. Toda vsi bi se morali zavedati, da za te zločine ne odgovarjajo niti Hrvti niti Srbi, ampak v prvi vrsti tedanji Berlin in Rim kakor poleg tega Paveličev totalitarizem. Titov režim je prevzel to strašno dediščino in s prejšnjostjo spretnostjo napovedal vojsko kateremu koli šovinizmu, ki bi skušal izkoristiti te strašne dogodke. Bodimo iskreni: ako bi se nekaj tako strašnega dogodilo v kateri drugi evropski državi, to bi dovedlo do njenega nedvomnega razpada! Moramo priznati, da so Jugoslovani vendar uspeli, da se sprostijo od čustvenih posledic take meščanske vojne. In končno so bile tudi druge države žrtve meščanskih vojn in so se ponovno našle v državni skupnosti. V takem položaju je borba proti prevleki čustvenosti na svojem mestu. Čas za celjenje vse rane.

Poleg tega bi pa bilo koristno preudarjati, da je bila državljanska vojna l. 1941 in 1942 posledica razbitja Jugoslavije, in da je bilo razbitje Jugoslavije posledica neizmernega žrtvovanja Jugoslavije, ki se je vrgla v borbo, da rešuje zaveznike. Ako to pomislimo, ni pač pretirano zahtevati, naj bi tudi takratni zavezniki upoštevali potrebo, da včasih s prijateljsko roko in besedo posežejo med sprte brate.

Moram priznati, da sem bil neizmerno iznenaden, ko sem čul svojčas iz ust srbskih političnih ljudi v Zedinjenih državah trditev,

da pred ustavodajno skupščino ne sme priti do nobenih političnih sporazumov. Pri presojanju tega vprašanja bi bilo dobro poseči nekoliko v preteklost.

Na Krfu l. 1917 je prevzela srbska vlada in mi delegati Jugoslovankega odbora največje politične odgovornosti in nam ni prišlo na um, da bi se bili skrivali izza bodočih volivcev jugoslovanke ustavodajne skupščine. Mi smo imeli smelost postaviti jugoslovanški vseobsežni državni program, kakršen je našel svoj izraz v Krški deklaraciji, ki je bila tudi sprejeta od javnega mnenja doma kakor v emigraciji z največjim navdušenjem. Prav značilno je bilo, da mi zastopniki Srbov, Hrvatov in Slovencev tedaj še obstoječe avstro-ogrsko monarhije nismo imeli nobene formalne legitimacije od strank v domovini za tak smel korak.

V takih trenutkih je smela iniciativa, pogumni politični čin vse, rešitev in obstoj; strašljivost in neodločnost pa pomenjata politično katastrofo!

In sedaj prenesimo naša razmotrivanja v naše čase. V Jugoslaviji vlada komunistični režim, ki je bil ljudstvu vsiljen zaradi politike zaveznikov. Posledice tega čina so bile in so največje narodne nesreče, kakršnih naše ljudstvo nikdar v svoji zgodovini ni pretrpelo. In v takem položaju se lovijo antikomunistični činitelji okoli političnih formul, ki so najbrž že zdavnaj izgubile svojo pravico na obstanek.

Narod v domovini in zunaj nje pričakuje veliko osvobodilno besedo, naša emigracija v mrzlični nestrpnosti napada one, glede katerih misli, da so krivi, da ne pride do te osvobodilne besede. Ali ni že skrajni čas, da vohče računa o neoporečni resnici, da je Jugoslavija prirodna stvarnost, ki mora obstajati, izpogovorimo to smelo osvobodilno besedo, ki edino odgovarja našemu času, njegovim potrebam in ki edino odgovarja tudi neizmernim žrtvam, katere so Jugoslovani doprinesli in še doprinašajo?

(Napisal Bogumil Vošnjak)

Slovenska ženitev v Trstu in okolici

Snubitev je trajala navadno delovni dan od 24. do 28. leta, dekleta pa so se možila tako od 21. ali 22. leta dalje. Bila je navada, da domača dekleta tujih, t. j. laških fantov, niso jemale v zakon. Če se je kakšna žena spozabila, da se je s tujcem omožila, je noben domač človek morda več pogledal. Se celo, če je s tujcem v dolgih hlačah, t. j. z Lahom, govorila, so jo domača dekleta ozmerjala. Tujci z dolgimi hlačami pri domačem ljudstvu niso imeli veljave. Le ljudje v domači nošnji so kaj veljali.

Domača noša je bila tako imenovana narodna noša, vsakdanja ali delovna ter nedeljska in praznična. V Barkovljah so moški med tednom nosili zelo trpežne plavbarne, nlače do kolena. Na straneh so bile pri kolenu prirezane. Takim hlačam so rekali »hlače na gobcek«.

Nogavice so imele bele, iz domačih volne spletene. Segale so pod hlače, če čez kolena tako visoko, da se ni videlo nič golega. Čevlje so med tednom nosili gete, t. j. zaprte čevlje, v katere so dali nogo, ne da bi kaj zavezovali. Skoz teden so imeli rumene srajce iz kotenine, na srajci so nosili »komožline« (dajbič), plave barve, kot so bile hlače. Za sukne so imeli kratke jope. Glavo so pokrivali poleti s širokimi slamniki, pozimi pa s ferkinjskimi diši. Ime od tod, ker ga je nosil že moški, ko je šel k sverkinginjski ali k oklicem. Bil je drag. Vola je stal. Med tednom je moški na hlačah v žapu ali za pasom moral imeti tudi »moučé«. Ob nedeljah in praznikih so nosili kratke črne hlače iz listra. Lajbič je bil prav tak. Čevlje so imele črne nizke. Glave so pokrivali s širokimi črnimi klobuki. Bogati so imeli veržice. V narodni noši so moške tudi pokozavali.

Zenske so si ob sobotah skrbno zlikale obleko za nedeljo. Imele so več oblek. Najprej so imele tri do štiri bela pošterkana krila, potem so imele črno krilo s širokim svilenim trakom zelene, rdeče ali plave barve. Krilo je bilo narejeno skupaj z ozkim moderčkom. Spodaj je krog in krog krila šel trak. Dalje so ženske imele belo obleko, t. j. bele, doma šitake (rekamirane) srajce za pod moderčkom, da so se videli šitani rokavi in vratnik. In vsaka ženska je imela dva srebrna ali zlata gumba (botona), da si je zapela oblečo. Nogavice so imele dolge bele. Doma so si jih splele. Čevlji (škarpi) so bili nizki svetli iz barmela. Poleti so imele po ramah šitano belo ruto iz fine musline. Na glavi pa belo pečo. Toda ena sama ženska se ni mogla pokriti in si peče zavezati. Poklicati je morala na pomoč drugo žensko. Pozimi so namesto rute po ramah nosile jopo iz finega zunaj črnega, znotraj belega blaga z robom, kakor je bil na krilcu. Jopa je imela več botonov. Poletni in pozimi so imele v nedrhi sopp živih svežih rož. Tržani so za njimi vzklikali: »Guarda, guarda, che bella Jucka (Micka)!«

V tej obleki so Barkovljani in Barkovljanke s ponosom in veseljem hodili k maši. Barkovljani kakor tudi sosednji Kontoveljci so bili zelo verni. Na Kontovelju so imeli močne zvonove, da so se čuli tudi v Barkovlje. Barkovljani so opoznašali te zvonove in tudi Kontoveljce, rekoč:

»Bingel don, bingel don, pikon, sapon, škropača, Mina, pojdi k maši!«

(Se nadaljuje)

Tretje obdobje tržaške obnove in Slovenci

Pred nekaj dnevi je načelnik ameriškega odposlanstva za gospodarsko sodelovanje (E.C.A.) v Trstu, minister Robert Galloway, podal novinarjem nekaj izjav, ki bolj jasno kot katere koli doslej osvetljujejo način delovanja Marshallovega načrta za gospodarsko obnovo na Tržaškem. Za naše čitatelje podajamo v kratkem bistvene točke teh izjav.

Prvo obdobje delovanja evropskega obnovitvenega načrta v Trstu moremo označiti z nekaj besedami: *Preskrba delovnega ljudstva s hrano in najnujnejša obnovitvena dela*. Od vseh dosedanjih dobav E.R.P., ki veljajo približno 30 milijonov dolarjev, ali preko 20 milijard lir, so porabili za zagotovitev primerne prehrane Tržčanov preko 10 milijonov dolarjev.

V drugem obdobju tržaške obnove so se osredotočili napor odposlanstva za gospodarsko sodelovanje in Zavezniške vojaške uprave predvsem v *zagotovitvi dela tržaškemu delavstvu v že obstoječih obratih*.

Ladjedelnicam in drugim velikim tržaškim industrijam, ki dajejo kruha pretežnemu delu tržaških delavcev, je bilo treba preskrbeti naročil in jih tehnološko usposobiti za nove naloge. Kot vemo, se je

to v veliki meri posrečilo in brezposelnost, namesto da bi se povečala priroči hitrega naraščanja prebivalstva in prihoda tolikih novonasteljencev, se je zmanjšala od približno 27.000 v letu 1947, na približno 20.000 v letu 1950.

Tretje obdobje gospodarske obnove našega ozemlja bo nastopilo v kratkem: Sedaj, ko je bila v glavnem zagotovljena preskrba prebivalstva s hrano in z delom, je treba najti novih možnosti dela in zasluzka v industriji in v drugih gospodarskih panogah. V tem tretjem obdobju bo treba misliti na to, kako pritegniti v Trst nova podjetja in kako modernizirati ter povečati že obstoječe obrate, kako jih usposobiti za tekmovanje na svetovnih tržiščih. V ta namen namerava tržaška uprava Marshallovega načrta posvetiti odselej več pozornost tudi srednjim in manjšim podjetjem; namerava jim pomagati pri nabavi opreme in strojev, stati jim ob strani s tehničnimi nasveti in jim pomagati pri iskanju novih tržišč v svetu.

To zadnje poglavje zanima v izredni meri prav tržaške Slovence. Medtem ko je vsa velika tržaška industrija v neslovenskih rokah, je med tržaškimi obrtniki izredno mnogo Slovencev, ki se jim morda

zdaj po dolgih, dolgih letih odpirajo nove možnosti. Pozdravili smo že v preteklosti vsako pomoč, ki so jo zavezniki nudili tržaški veliki industriji, da je lahko obnovila in vzdržala obratovanje, saj daje kruha tudi nemalemu številu slovenskih delavcev. Toliko bolj pa odobravamo in pozdravljamo napoved, da namerava Marshallov načrt priskočiti na pomoč tudi manjšina obratom, saj utegnejo od tega imeti korist tako slovenski delavci, kot slovenski obrtniki in to v znatno večji meri kot doslej.

Vprašanje, ki si ga moramo zdaj zastaviti, je naslednje: Kakšni so izgledi, da pri tej napovedani pomoči srednjim in malim obratom, slovenski obrtniki ne bodo zapostavljeni? V preteklosti smo pogosto slišali in čitali o tem, da tržaška civilna oblastva s svojimi svetovalci — poklicnimi udruženji in strokovnimi organizacijami, ne upoštevajo slovenskih koristi, da delajo našim ljudem nenehoma nepotrebne težave na gospodarskem polju in na vseh področjih javnega življenja. Vse pritožbe pri odgovornih zaveznikih oblastvih doslej niso mnogo ali nič zalegle. Zakaj? Vtis imamo, da mora vse tržaško slovensko ljudstvo še danes

(Konec na 4. strani)

Pri slovenski časti

»Domov sem se vračala po stranskih potecih... V mraku že... Pri zvozu preko Rogoznice pa sem skoraj padla na dva v travni ležeča vojaka. Naša dva z motorjem sta bila! Zadnji hip odskočim in zbežim nazaj v lešče. Kar so me nesle noge, sem tekla od grma do grma, od debla do debla. Onadva pa sta kot nora streljala za menoj... Sreča božja, da je bil že mrak in grmovje gosto... Še zdaj vse drgeta v meni...«

»Moj Bog, če bi te zadela« je mati vila roke. »Še vedeli ne bi, kje si nam revica obležala... Gorje!« Nikdar ni materino srce do hčerke bilo tako ljubeče kot ta trenutek. S solzami v očeh jo je prižela k sebi.

Vinka je spreletavala groza. Vrivala se mu je strašna misel, kaj bi bilo, če bi sestra obležala mrtva. Grob, ki ga je sredi večerke skopal v ogradu za knjige, bi bil pripravljen za Anico, drago, ljubo sestro! In to zaradi preklemanega esesovca, ki jo zalezuje. Zdaj je Vinko sestro še bolj vzljubil. Odločil se je, da jo bo poslej spremljal vsepovsod.

Očeta, ki je z vsem srcem bil navezan na ljubljeno hčerko, prvorojenko, in bil nanjo toli ponosen zaradi njenih odličnih učenih uspehov, je ta dogodek do skrajnosti razpalil.

»Ti divjaka esesovska! Kaj so slovenski ljudje, zlasti pa tako dekle, mar zverjad, da si drzneta streljati kot prava norca! Bom jima zasolil takšnih, da ju bo žgalo kot vrag!«

Oče se je naglo odločil, da svoje hčerke ne bo več pustil doma. Dobro, da se je že danes zavzel zanjo in jo priporočil, da bi jo sprejeli v železničarski tečaj.

Anica se je malce oddahnila in brž spomnila Vidkinih in svojih knjig. Zaskrbljeno je vprašala brata:

»Ali si skopal jamo, Vinko?«

»Sem, Anica. Kaj bomo knjige mar zdaj zapopali?« Dogodek s sestro ga je docela zmedel.

»Pustite knjige, saj ni vredno, da bi se zaradi njih izpostavljali!« je branila mati.

»Oh, ali ne bo škoda zanje, za dragocene Vidkine in naše knjige? Prav zaradi njih sem tvegala domov...« Anici je bilo najbolj žal za knjižni zaklad.

»Pa naj bo! Bom še jaz pomagal!« je pristal oče. Ljubljini, oteti hčerki ni maral braniti.

Šimenkovi so se brž lotili dela. Oče in Vinko sta pograbila vsak po en velik črn repnjak knjig in z Anico odhitela v ogrado. Mati je pa ostala na verandi na straži. V vrstu sta oče in sin spretno zasačila pošodi v jamo, repnjak na repnjak, ter naglo kar z rokami hitela zasipati grob. Vinko je medtem poslal Anico po rožmarin k plotu. Rožmarin je v Aničinih rokah trpko zavonjal. Sama ga je posadila spet v vlažno prst vrh knjig v loncih. Iz presunjene duše se ji je žalostno iztrgalo:

»Oh, rožmarin, ti, slovenski rožmarin, skrivaj, čuvaj naše knjige, naš narodni zaklad in našo narodno čast!«

Vsi trije so kar z blatnimi rokami smuknili spet v hram. Oče je nejevoljno zmajeval z glavo in na posled vzdihnil:

»Ali smo res kot tatovi in ne samosvoji gospo-

dari? In to v lastnem domu!«

Tudi mati je podobno potarnala. Pa še ni utegnila izreči vseh besed do kraja, ko je zunaj na dvorišču že brnel motor. Anica se je zgrozila in zatrepetala:

»Gorje, esesovca! Ne ostanem tu...«

»Ne bodi no, saj sem jaz doma!« je miril oče prestrašeno hčer.

»Tudi če bi morala preko grobov, ne ostanem doma!« Drgetal je ves Aničin život.

»Kam hočeš zdaj ponoči?« je branila mati.

»Ne, ne ostanem in ne ostanem!« je razburjena hitela Anica k stranskim kuhinjskim vratom.

»Če že hoče zdoma, jo pa pospremim jaz!« se je ponudil Vinko. Ze se je urno sklonil pod štedilnik, pograbil sekirico in si jo kar spotoma spravil pod suknič. Naglo je stekel za sestro v gluho noč.

Oče kar ni mogel razumeti, čemu tolikšen preplah. Mati pa je vsa nevoljna dejala:

»Vidiš, zlomkova esmana nam bošta deco do cela zmedla! Čemu se ju snoči nisi otresele?«

Franca je pogrelo in je kar zdaj s tujcema hotel narediti resen račun. Toda tisti hip je že potrkal na kuhinjska vrata eden esmanov. Na Hanin odziv »Naprej!« je vstopil v kuhinjo sam Knut. Hotel je biti nekam vljuden in spoštljiv. V eni roki je držal zavojček debelih smotk, v drugi pa štiri večje kose čokolade.

»Frau und Herr Šimenko, hier bringe ich Ihnen...« je začel priliznjeno. Pokloniti je hotel gospodarju Francu smotke, gospodinji pa čokolado. Glede čokolade je posebej pripomnil: »Za vas, gospa, za vašega sina, zlasti pa za vašo zalo hčer...«

(Se nadaljuje)

Vesti z Goriškega

Nujnost zakona za zaščito hišnih pomočnic

Vsak delavec na svetu zahteva, da je njegovo delo zaščiteno, da ga nihče ne izrablja in izsesava, da se mu odkaze pravična in delu in trudu primerna plača. Danes tudi vsi štrajkajo, ko jim pristojni in odgovorni činitelji nočejo priznati in zagotoviti poviška plače ali druge socialne ugodnosti.

In svet je ves zajet od raznih prevratnih gibanj, ker se je politika zasukala na vprašanje gospodarske socialne pravičnosti sploh.

Le ena vrsta delavcev je do sedaj ostala skromna in tiha, kar se tiče njihovega gospodarskega in socialnega položaja. So tiste delavke, ki tihotopno opravljajo najvažnejše dnevne posle pri tuji družini, to je domače gospodinjstvo, ali same ali pa pod vodstvom gospodinjice.

Ta vrsta delavk ni še stanovsko organizirana in je zato odvisna v glavnem od dveh činiteljev: od lastne nujne potrebe in od trga.

Recimo od trga, ki hišne pomočnice išče in zaposluje. Nujna potreba posameznih pomočnic in ta vrsta trga pa ne poznata nobenega zakona, ki bi to zaposlitev urejeval. Prav iz tega vzroka je položaj hišnih pomočnic težak, posebno še, ker v današnjem splošnem slabem gospodarskem položaju družin, ki pomočnice rabijo in zaposlujejo, je gospodarsko ravnanje s pomočnicami zelo različno in brez kakšnega primernega merila in prava.

Zadnje čase se oglašajo k temu vprašanju razni činitelji in tudi mnogi časopisi so o tem že pisali. Vsi ti glasovi priznavajo nujnost, da se z zakonom uredi tudi položaj hišnih pomočnic, ki naj velja za vso državo. Tudi v zbornici so nekateri poslanci predložili osnutek takega zakona, ki ga sedaj tam pretresajo. Upati je torej, da bo tudi to vprašanje v kratkem ugodno rešeno, ker trpijo mnoge hišne

pomočnice res pravo krivico. Danes pa je vsaka gospodarska in socialna krivica prava sramota za človeštvo, kajti na eni strani vsi poudarjajo zahtevo po gospodarski in socialni pravici, na drugi pa pozabljajo, da je taka krivica prav blizu vseh, pri hišnih pomočnicah, in je ne vidi.

Pri tem vprašanju bi lahko napisali še mnogo več kot teh nekaj vrstic in prikazali javnosti tudi vrsto velikih krivic, ki se hišnim pomočnicam dogajajo, toda v kratkem upamo, da izide njihov zaščitni zakon in bomo raje tega bolj obširno in podrobno vpisali in raztolmačili.

Seveda se bodo morale tudi hišne pomočnice sindikalno organizirati, da bodo imele več moči in veljave. Nujno pa je, da vlada poskrbi za tozadevne strokovne šole, v katerih naj se dekleta dobro izurijo in izvežbajo.

sodišče spoznalo obtoženo za krivega, ko je goriško sodišče ugotovilo tako rekoč na licu mesta neutemeljenost obtožnice proti Feiglu.

Prenovljena goriška državna knjižnica

Po par mesečnem delu prenovljanja in moderniziranja je bila 22. novembra slovesna otvoritev goriške knjižnice, katere se je udeležil tudi podtajnik ministrstva za pravo g. Bertinelli, ki je v svojem govoru povedal marsikaj zanimivega. Med drugim je omenil, da sega ustanovitev tega kulturnega središča v dobo Marije Terezije in da je bilo število italijanskih knjig do konca prve svetovne vojne, to je do prihoda Italije v te kraje, daleč za številom slovenskih in nemških knjig.

S to izjavo, ki je gotovo noben krajevni italijanski časopis ni prinesel, ni naredil g. Bertinelli dobrega vtisa pri italijanskih šovinistih, ki trdijo, da je bila Gorica vedno in le italijanska, ampak naravnost najbolj italijansko mesto cele Italije!

Prof. Lorenzoni umrl

Nepričakovano je pretekli teden umrl na svojem domu v Koprivi znani prof. Lorenzoni, ki je bil zadnja leta predsednik izpraševalnih komisij pri maturah na slovenski šoli v Gorici.

Bil je moč širokega obzorja in globoke izobrazbe, ki je dobro poznal slovensko slovstvo in tudi dušo in srce našega človeka.

Slovesnega pogreba, ki je bil v soboto popoldne, so se udeležili tudi zastopniki naših šol. Naj Bog podeli večno srečo in blaženost njegovi duši, njegovi družini pa moč, da preboli ta udarec.

Vojne pokojnine

Zbornica je sprejela predlog, da bi v teku dveh let izplačali vse odobrene vojne pokojnine.

Prijava premišnin in nepremičnin

Kdor je pustil kake premišnine, nepremičnine ali pa ima kakršne koli vrednosti v Albaniji in Abesiniji, naj to čimprej prijavi. Zadnji uradni list prinaša navodila za to prijavo.

Služkinje v Anglijo

Služkinje, ki bi rade šle na Anglijo, naj se zgleda na Delavskem uradu, kjer bodo dobile vse potrebne podatke in navodila.

Nujna pomoč brezposelnim

Goriški prefekt je pretekli teden sprejel odposlanstvo krajevnih brezposelnih, katerim je zagotovil svojo pomoč, in obljubil, da bodo vsaj tiste družine brezposelnih, ki nimajo nobenega zaposlenega, dobile izredno pomoč.

Prosta prodaja vina

Vsak kmet lahko prodaja vino iz svoje kleti tudi na drobno v svoji hiši, kleti ali drugem zasilenem prostoru. Krajevna oblastva, orožniki odnosno kvestura, mora vsakemu prosilcu izdati tozadevno dovoljenje.

Tvrdba KERŽE

ima v zalogi: štedilnike, peči na les, premog, petrolej in plin najboljših znamk.

Jedilni pribor, namizno steklenino, servise iz stekla, porcelana in keramike, kuhinjske tehnične, električne likalnice in štedilnike, plinske peči za peko »REKOFIX« itd. Vse za dom, menze, gostilne in bare po konkurenčnih cenah.

Trst - Trg S. Giovanni 1
Telefon 50-19

KRZNARSTVO ALASKA

TRST, UL. S. LAZZARO 13-I. - TEL. 56-58
Lepa izbira krznenih plaščev, ovratnikov, srebrnih, platinastih ter drugih lisic
Razne kože za okras plaščev

Zaščitni zakon za delavke matere

S 4. januarjem 1951 stopi v veljavo novi zakon za zaščito delavke matere. Na podlagi tega zakona se ne smejo odsloviti z dela noseče delavke, dokler traja tako njihovo stanje, in še za dobo osmih mesecev po porodu ter do enega leta starosti otroka. To velja tako za delavke, zaposlene pri zasebnih podjetjih, kakor za one v javnih uradih.

Ko delavka predloži zdravniško potrdilo o nosečnosti, ne sme biti zaposlena pri nezdravem, napornem ali težkem delu. Ta prepoved velja tudi za dobo treh mesecev po porodu in še do sedmih mesecev otrokove starosti, če ga delavka doji sama.

V industriji zaposlene ženske morajo izostati od dela tri mesece pred porodom in še osem tednov po porodu. Če pa so zaposlene v poljedelstvu, velja prepoved zaposlitve za osem tednov pred porodom in osem po porodu. Za druge vrste zaposlitve velja prepoved za šest tednov pred porodom in osem tednov po porodu.

Delavkam materam, ki same doživijo svojega otroka, pritečejo, poleg normalnega odmora še dve uri na dan posebnega odmora za dojenje otroka. Če pa jim gospodar stavi na razpolago posebno sobico za dojenje, imajo take delavke pravico do dveh odmorov na dan po pol ure vsak, vedno poleg normalnega.

Delavki, ki se prostovoljno odslovi zaradi poroda, priteče posebna odškodnina.

Delavkam materam, ki morajo, kakor zgoraj povedano, izostati od dela pred porodom in po porodu, izplača bolniški zavod (Istituto di Malattia) znesek, ki odgovarja 80 odst. njihove plače. To velja za delavke iz industrije, trgovine, denarnih in zavarovalnih zavodov ter za uradnice poljedelskih obratov.

Poljedelke — ne uradnice — pa imajo pravico, poleg polne oskrbe za porodništvo, tudi do odškodnine v obsegu 25.000 lir, če so prejemale stalno plačo, 15.000 za zaposlene od primera do primera in 12.000 za izredne zaposlitve. Ti zneski se delavkam izplačujejo v dveh obrokih.

Tretje obdobje tržaške obnove in Slovenci

(Nadaljevanje s 3. strani)

nositi posledice zaradi tega, ker je komunistična partija leta 1945 prepovedala in onemogočila našim ljudem sodelovanje pri upravljanju naše dežele. Zaradi te komunistične politike danes nimamo svojih zastopnikov tudi v nobenem izmed številnih gospodarskih organov, ki sodelujejo pri oblikovanju gospodarskih načrtov v Svobodnem tržaškem ozemlju.

Kaj nam je storiti? Začeti se moramo zares združevati na vseh področjih javnega življenja. Najlaže pa nam bo to uspelo prav na gospodarskem področju. Čas je, da ustanovimo enotno gospodarsko organizacijo, v kateri bodo dobrodošli vsi gospodarsko aktivni Slovenci, ne glede na politično prepričanje, in ki ne bo na noben način vezana na politično stranko, ki je naše ljudstvo leta 1945 zavedla v žalostno stanje splošnega zapostavljanja, v katerem smo še danes. Predstavniki take močne slovenske nepolitične gospodarske organizacije bi mogli dvigniti svoj glas pri obrambi naših upravičenih koristi z vse drugačnim učinkom, kot ga dosegajo osamljene pritožbe posameznih prizadetih rojakov, ali priložnostni članki v tem ali onem slovenskem listu.

Zenske, ki naročeno delo opravljajo doma (slavono a domicilio), ali pa ki veljajo kot hišne pomočnice, izplača Zavod za socialno skrbstvo (Istituto Previdenza Sociale) 12.000 lir ob priložnosti poroda. To pa se zgodi v primeru, da je delodajalec dolžan plačati 52 tednov prispevkov z dobo dveh let pred

Drobne vesti

Seja občinskega sveta

V torek 28. novembra je zopet zasedal goriški občinski svet. To pot je najprej župan odgovoril našemu svetovalcu g. Bratužu, ki je zahteval takojšnje razpravljanje, da odpade z dnevnega reda zadeva o tako zvani Scelbovi dokladi občinskim uradnikom. Vzroka za župan ni k temu navedel nobenega, zato so ugibanja med uradniki precej trpka.

Nato je občinski svet do konca pretresal zadevo pravilnika, ki se tiče poslovanja občinskega sveta samega. Ker niso bile sprejete nekatere upravičene zahteve slovenskih svetovalcev, kot na primer pravica do uporabe svojega materinega jezika, so vsi slovenski svetovalci glasovali proti nekaterim členom pravilnika. Sklenili so na tej seji, da bodo nabavili posebno napravo, ki bo sproti beležila določene govore svetovalcev tako, da ne bo treba stenografa, ki bi stal preveč!

Četrto jenjsko zasedanje občinskega sveta utegne biti prihodnji teden.

Ženski krojni tečaj

Krojni način, ki ga podaja ERRE VI, je nekaj čisto novega in modernega. Hitrost tega kroja izvira od tod, da se rabi poseben način merjenja ERRE VI, tako da ni potrebno miselnega računanja in risanje.

Ker je ravnateljstvo videlo velike uspehe v Gorici in v Trstu, kakor tudi v vseh večjih italijanskih mestih, je določilo, da bo v četrtek 7. decembra t. l. ob 7. uri zvečer v prostorih slovenske osnovne šole v Gorici, ulica Croce, krojni tečaj s praktičnimi poskusi, na katerem bodo vabljeni gospe in gospodične.

Podrobna pojasnila se dobijo na sedežu tečaja, tudi kar se zadeva plačila.

Kogar tečaj zanima, naj se tečaja udeleži!

Granata na Korzu

Delavci, ki kopljejo po korzu jarke za napeljavno telefonskega kabela, so v soboto 25. t. m. na kraju v višini kavarne Teatro - Bar Fajt našli na avstrijski granato kalibra 210 mm. Ležala je počez, kakih 15 cm pod zemljo in je bila še neizstreljena. Oprezno so jo dvignili in odpeljali v vojaški arzenal v Videm.

Trg Sv. Andreja

Nehalo je deževati in lepo suho ter jasno vreme je že privleklo v Gorico nekaj komedij za trg sv. Andreja. Za priložnost bo tudi razstava lesnih izdelkov, zlasti pohištva. Srečlovo ne bo manjkalo tudi za fante in dekleta. Kramarji in slaščičarji sploh pa bodo tako vpili, in »komedjantje tako trobentali, da bo kaj!

Vidimo se torej v ponedeljek 4. decembra po stari navadi v kaki naši gostilni in pri Bratužu.

porodom.

Vse te zgoraj navedene ugodnosti veljajo za primer, da niso delavkam že zagotovljeni boljši pogoji v delovnih pogodbah in pravilnikih, ker bi v takem primeru seveda ohranile pravico do boljših. Od javnih zavodov odvisne delavke pa z gori navedenimi ugodnostmi ne izgubijo ničesar pri obstoječem njihovem položaju, kar se tiče njihove plače in drugih doklad in pravic.

Natečaj za učitelje

Uradni list (Gazzetta Ufficiale) št. 268 od 22. 11. 1950 prinaša odloke št. 4939, 4940, 4941 in 4942, ki določajo novi rok za prijavljanje k natečaju, ki jih je prosvetno ministrstvo razpisalo leta 1948. Natečajni so vodstvenega značaja.

Zdravniška pomoč za dijake

Dijaki srednjih šol v Gorici imajo pravico do brezplačne zdravniške pomoči. Pojasnila daje ravnateljstvo vsake šole.

Urednik „Soče“ obsojen

22. nov. t. l. je prizivno sodišče v Benetkah obsodilo Damira Feigla na štiri mesece zapore (pogojno) in na plačilo stroškov.

Kot znano, je goriško sodišče 13. januarja t. l. spoznalo za nedolžnega odgovornega urednika »Soče«, ki je bil obtožen, da s člankom »Dovolj je hlapčevanja« uničuje državljansko zavest italijanskih državljanov slovenske narodnosti, in ga oprostilo. Tožilec je proti tej oprostitvi vložil priziv na beneško prizivno sodišče, ki je Feigla obsodilo.

Cudno se nam zdi, da je prizivno

Radio Trst II

- NEDELJA, 3. dec.: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. 13.00 Glasba po željah. — 18.30 Oddaja za najmlajše - STORZEK - nadaljevanje. — 21.00 Z domače knjižnice police. — 22.40 Mozart: Simfonija št. 35 v D Duru. PONEDELJEK, 4. dec.: 19.00 Iz filmskega sveta. — 20.45 Čajkovski: Sereada v C Duru, op. 48. 21.15 Engelbert Humperdinck: JANKO IN METKA, opera v treh dej. — 23.00 Uspavanke. TOREK, 5. dec.: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Evropski variete. 21.00 Miklavževanje - prenos iz Ljudskega doma, nato zabavna glasba. SREDA, 6. dec.: 19.00 Zdravniški vedež. — 20.30 Naša sola. — 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci. — 22.20 Dve slavni romanci. — 23.00 Večerne melodije. ČETRTEK, 7. dec.: 13.10 Slovenske narodne izjave pevski duet, na harmoniko spremlja Marij Sancin. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder, nato Pestra glasba. PETEK, 8. dec.: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Pogovor z ženo. 20.10 Klavirski koncert prof. Mirce Sancinove. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede. — 22.45 Večerna glasba. SOBOTA, 9. dec.: 13.20 Sramek kvintet Veseli godci. — 19.00 Programski periskop. — 21.00 Sobotni večer. — 22.00 Glasba za zaključek tedna.

Krmin - Plešivo

Zaprepašeni smo, ker nam za nekaj mesec naš dušni pastir pri maši pri Sv. Subidi ne drži pridige, ampak nam samo prečita evangelij.

Slutimo, da je to v zvezi z mrzno do našega jezika, ki jo gotovi nestrpeži iz Krmina gojijo do našega jezika.

Krmin

V ponedeljek 20. novembra ob 4. popoldne je v videmski bolnici umrla Pule Franciška roj. Mikulin, žena znanega trgovca s svežim sadjem, Alojza Pulc iz Krmina. Stara je bila komaj 50 let in je podlegla dolgi in zavratni bolezni. — Bila je dobra in priljubljena žena, kar je izpričala tudi velika množica ljudi, ki jo je spremljala v cerkev in na pokopališče.

S pridnostjo in varčnostjo sta si z možem priborila lep dom za svojo družino. — Hudo prizadetim ostalim naše sožalje.

Podgora

V nedeljo 26. novembra smo tu pokopali domačina g. Justa Bandedlja, ki je umrl v visoki starosti nad 81 let. Pokojnik je bil oče obel cvetličarjev Bandedljev v Gorici, na korzu in na Travniku. Pogreba se je udeležilo veliko število domačinov in tudi mnogo znancev iz Gorice. Prizadeti Bandedljevi družini izrekamo iskreno sožalje.

Odgovorni urednik, dr. Janko Jez
Tiska:
iskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

Rupa

Dopisnik rdeče »Soče« iz Peči se baha, da se je pri nas vršila nekak tekma med rupenskimi in pečanskimi pevci. To ni res! Rupenski pevci smo vsem godovnjakom Leopoldom dne 15. t. m. zapeli podokenco. Tako tudi domači gostilničarji, ne glede na strankarsko pripadnost. Pečanski pevci pa so prišli z njihovo pevovodkinjo in godovnjakinji tudi oni zapeli. V tem pa ni bilo nikakega tekmovanja.

Rdečim pevcem iz Peči pa pri tej priliki svetujemo, naj bi raje napenjali svoje base proti njihovim nekdanjim bratcem kominformistom! Mar ne vidijo, kako se kominformisti zaletavajo z vso silo proti vsemu, kar diši po titovstvu? Naj le vzamejo v roke »Delo« in ga marljivo prebirajo. Videli bodo, kaj so in s kom so hodili!

DAROVI

za Slov. dobr. društvo v Trstu:
Gosp. dr. Avg. Sfilgoj je daroval 1.000 lir v dobrodelne namene. Društvo se mu pristržno zahvaljuje, kakor tudi vsem tistim, ki so preplačali sporede za kulturno akademijo in s tem prispevali h kritju stroškov!

K zahvali po pok. Mariji Terčon roj. Legiša, objavljeni v št. 46 od 17. t. m., d o d a j a m o kraj in datum, ki nista bila objavljena: Mavinje dne 6. novembra 1950.

SPOROČILO

Zaradi preureditve naših skladišč in prostorov smo z današnjim dnem pričeli razprodajo celotne zaloge

z izrednim popustom 10 do 30 %

na dosedanje cene, ne glede na dejstvo, da so sicer cene tektilijam v zadnjem času porastle. Na ta način nudimo svojim cenjenim odjemalcem izredno priliko, da si po najugodnejših cenah nabavijo naše priznane kvalitetno blago, vse dokler traja zaloga.

OGLEJTE SI NASE ZALOGE IN POHITITE!

Magazzini del Corso

Trst - Corso, 1 - Galleria Protti

Potovalna agencija v Južni Ameriki

išče sposobno moč s prakso, po možnosti jurista, za otvoritev podružnice v Genovi. Prednost ima Tržačan ali italijanski državljan. — Ponudbe poslati na upravo lista pod značko »Potovalna agencija«.

Tvrdba bratje FINZI - Trst

ulica Milano 2 - tel. 29185

Sprejema naročila za konfekcijo in dostavo na dom pošiljk daril v živežu za Jugoslavijo. Blago je prvovrstno in po konkurenčnih cenah. Poslužite se hitre in solidne postrežbe!

KRZNARSTVO

Velika izbira najmodernejših modelov vseh vrst iz domačih in inozemskih krzen po ugodnih cenah

KRZNARSKA DELAVNICA PINTO

TRST, ul. Fabio Severo 20-I. - telefon 25-522

Ogled zaloge brezobzeven! Strokovna izdelava zajamčena!

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE